

Noopt de vegetatie en floristische samenstelling van het grasland rond het Monnikenwater van landgoed Monnikenberg bij Hilversum tot ontgronding van het grasland en akker door het Goois Natuurreservaat?

Floristische waarnemingen in het grasland bij het Monnikenwater en in het Monnikenwater. Landgoed bij het klooster Monnikenberg op zaterdag 29 mei, dinsdag 8 juni en zaterdag 12 juni 2021 door ~~.....~~.

(17 pp., 7.819 woorden)

Waarnemingen zijn gedaan op 29/5 en 8/6 en 12/6/2021 door bioloog ~~.....~~, opgeleid in de botanie, ecologie van de intacte plant en vegetatiekunde aan Rijksuniversiteit Utrecht (1971-1978). Op 8 juni 2021 vond het onderzoek plaats van 12.40 tot 15.30 uur samen met em. hoogleraar in de Tropische ecologie aan de UvA, ~~.....~~

1) Aanleiding tot nadere bestudering van de plantensamenstelling van het Monnikenwater en het omringende grasland

Het Goois Natuurreservaat heeft de eigendom verkregen van het voormalig klooster Monnikenberg bij Hilversum. Daartoe behoort het zogenoemde Monnikenwater, een natuurlijk ven, dat ligt te midden van een schotelvormig grasland . Op 18 januari 2021 sprak bioloog P. Bogaers telefonisch met de zaakverantwoordelijk beleidsmedewerker van het GNR over het plan tot ontgronding van het grasland rond het Monnikenwater en de aanliggende akker tot een diepte van 140 cm. onder het huidige maaiveld. Deze deelde mee, *“ecologisch is het grasland bij het klooster niet van belang. Daar groeien maar tien plantensoorten. Na afgraving krijgen we er veel natte heide- en vensoorten voor terug. Het is niet nuttig om alles vanuit het oogpunt van de Das te bekijken,.. Het gaat om de vergroting van de biodiversiteit”* . (cfr. p. 20 in *“Over de doelmatigheid van ontgronding van grasland en boekweitakker op het landgoed Monnikenberg (...)*”, P.B, 2021.)

Dit ontgrondingsproject berust op een rapport van ~~.....~~ uit 2014.

Terwijl het grasland al eerder was bestudeerd op 16 december 2020 bij een gezamenlijk bezoek hieraan met natuuronderzoeker ~~.....~~, was ~~.....~~ erbaas te horen van het GNR, dat de huidige *“biodiversiteit”* van het grasland niets voorstelde en dat door de uit te voeren ontgronding en vergroting van het ven , het Monnikenwater zelf de biologische diversiteit van het gebied enorm zou toenemen. De GNR-functionaris legde dit, zoals gezegd uit met de woorden: *“Daar groeien maar tien plantensoorten”*.

Gezien de ervaringen van ~~.....~~ als ecologisch medewerker en inventariseerder van wilde planten en hun vegetaties van de provincie Utrecht (1978-1979, 1981, 1982, 1984) en de provincie Noord-Holland (seizoen 1980) in de jaren 1978-1984, was het voor hem duidelijk, dat de mededeling van *“slechts tien plantensoorten in het grasland”* niet kon kloppen. Deze mededeling was ongeloofwaardig. Een grasland met zo'n tien soorten is te verwachten in graslanden met een dominante aanwezigheid van Engels raaigras (*Lolium perenne* L.), maar niet in een nauwelijks bemest grasland zoals het grasland in Monnikenberg, dat spaarzaam beweid wordt met schapen.

Bij het onderzoek eind mei / begin juni 2021 bleek de onjuistheid van de mededeling van het GNR. Ruim 40 soorten wilde planten werden in het grasland aangetroffen, terwijl het water in het Monnikenwater zelf als voedselrijk moet worden aangemerkt gezien de plantengroei in dit water en

in de oever ervan. Dat betreft vegetaties van helofyten, zoals *Typha latifolia* (Grote lisdodde) en *Typha angustifolia* (Kleine lisdodde), *Sparganium erectum* (Grote egelskop) en ook *Iris pseudacorus* (Gele lis) en van *Glyceria maxima* (Liesgras). Dit zijn allen plantensoorten van zoet, zeer voedselrijk, zuur en niet te diep water. Dit geheel wordt daarenboven omzoomd door een brede strook van *Juncus effusus* (Pitrus). Pitrus is kenmerkend voor natte, zure, zeer voedselrijke grond aan waterkanten, in graslanden en moerassige plaatsen en bossen. Zie hierna ook p.9 en hetgeen de plantenbioloog Drs. J.C. van Raam over Pitrus te vertellen heeft.

De samenstelling van het grasland van meer dan veertig soorten en niet *“slechts tien”* is ernstig te noemen, aangezien met dit onwaar gebleken uitgangspunt van *“slechts tien soorten in het grasland”* het GNR haar plannen tot ontgronding wil doorvoeren.

De zaak is actueel en spoedeisend, doordat in een korte periode van enkele weken vóór 29 mei 2021 voorbereidingen zijn getroffen door het GNR om zo spoedig mogelijk de ontgronding door te kunnen zetten. De omspanning van het Monnikenwater met een zwart plastic zeil om amfibieën binnen het Monnikenwater te brengen en daar te houden gedurende de ontgronding rondom dit water is een signaal, dat GNR er op rekent een ontgrondingsvergunning te verkrijgen van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland. En dit ook ten koste van de dassenclan op Monnikenberg-West, die afhankelijk is van haar hoofdvoedsel uit het grasland; regenwormen. Regenwormen vormen het *“stapelvoedsel”* voor de das. Regenwormen zijn massaal aanwezig in dit grasland. Hiervan getuigen de vele molshopen in dit grasland. Mollen zijn evenals de Das afhankelijk van regenwormen.

Ontgronding van grasland en akker brengt de dassenclan op Monnikenberg-West direct in gevaar. Deze clan kan niet uitwijken naar elders, gezien het feit dat dit territorium direct grenst aan clans in de aangrenzende natuurgebieden in Monnikenberg-Oost, en de Laarder Wasmeren. Een dassenterritorium wordt door de clan verdedigd tegen binnendringing van dassen van andere clans van buitenaf. Clans staan jegens andere clans op voet van oorlog. Territoria worden jegens elkaar verdedigd. Het territorium van de das is voedselgebied, voortplantingsgebied en rustgebied en migratiegebied. Zie Kruuk (1989) en Roper (2010). Territorium grenzen zijn extreem stabiel in de loop der tijd en zeker in gebieden bij dassenpopulaties met een hoge dichtheid (Roper, p. 221). Het gebied zoals het Gooi bij Anna's Hoeve en Monnikenberg-West en Monnikenberg-Oost bij de A27 voldoet aan de criteria en de daarmee samenhangende bevindingen van Roper.

In het navolgende volgt eerst het overzicht van de aangetroffen plantensoorten in het grasland (**par.2**). Dan wordt nader ingegaan op het Monnikenwater en het omringende grasland als geologisch en aardkundig monument van de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi (**par.3**).

Vervolgens wordt gekeken naar de voedingstoestand van de bodem in het grasland en van het Monnikenwater (**par.4**)

Een vierde aandachtspunt betreft de aannamen in het rapport van Den Haan en Sevink uit 2014. Is er sprake van een zorgvuldige belangenafweging bij het ontgrondingsplan van het Goois Natuurreservaat? (**par.5**). Een conclusie volgt in **par.6**. Voor de literatuur zie **par.7**.

2) Waarnemingen op 29 mei, 8 en 12 juni 2021 in het grasland rond het Monnikenwater, Monnikenberg, Hilversum

De volgende soorten zijn waargenomen. De wetenschappelijke, taxonomische namen en Nederlandse namen zijn in volgorde vermeld van notitie over de drie data. Het Waarderingscijfer voor voedingskwaliteit van kruiden en grassen is ontleend aan Kruijne en de Vries(1968):

	Heukels' Flora 2005	Atlas Floron 2011	Flora/atlas Gooi 1995	voedings Wrd.cijf.
1) Cardamine pratensis L. Pinksterbloem	p.424 (z.a.)	p.31 (alg.)	p. 183 (alg.)	3
2) Ranunculus repens L. Kruipende boterbloem	p.257 (z.a.)	p.131 (z.a.)	p. 93 (z.a.)	1
3) Rumex acetosa L. Veldzuring	p. 276 (z.a.)	p. 136 (z.a.)	p. 187 (z.a.)	3
4) Trifolium repens L. Witte klaver	p. 370 (z.a.)	p. 158 (z.a.)	p. 189 (z.a.)	8
5) Taraxacum officinale, Weber Paardenbloem	p. 630 (z.a.)	p. 154 (z.a.)	p. 188 (z.a.)	4
6) Rumex acetosella L. Schapenzuring	p. 275 (z.a.)	p. 137 (z.a.)	p. 207 (z.a.)	1
7) Achillea millefolium L. Duizendblad	p. 606 (z.a.)	p. 5 (z.a.)	p. 181 (z.a.)	4
8) Geranium molle L. Zachte ooievaarsbek	p. 325 (z.a.)	p.72 (z.a.)	p. 87 (z.a.)	1
9) Holcus lanatus L. Gestreepte witbol (gras)	p. 223 (z.a.)	p. 80 (z.a.)	p. 184 (z.a.)	5
10) Veronica chamaedrys L. Gewone ereprijs	p.540 (z.a.)	p. 163 (z.a.)	p. 189 (z.a.)	1
11) Juncus effusus L. Pitrus (Russenfamilie)	p.136 (z.a.)	p. 86, (z.a.)	p. 311 (z.a.)	1
12) Bromus hordeaceus L. Zachte dravik (gras)	p. 231 (z.a.)	p. 27 (z.a.)	p. 182 (z.a.)	3
13) Capsella bursa-pastoris (L.)Medik, Herderstasje	p. 428 (z.a.)	p. 30 (z.a.)	p. 83 (z.a.)	2

14) <i>Jacobaea vulgaris</i> subsp. <i>Vulgaris</i> P.Gaertn. Jacobskruiskruid	p. 615 (z.a.)	p. 85 (z.a.)	p. 177 (z.a.)	0
15) <i>Festuca rubra</i> L. Rood zwenk <u>gras</u>	p. 206, (-)	p. 68 (z.a.)	p. 184 (z.a.)	4
16) <i>Urtica dioica</i> L. Grote brandnetel	p. 401 (z.a.)	p. 160 (z.a.)	p. 96 (z.a.)	0
17) <i>Poa annua</i> L. Straat <u>gras</u>	p. 215 (z.a.)	p. 119 (z.a.)	p. 91 (z.a.)	4
18) <i>Poa pratensis</i> L. Veldbeemd <u>gras</u>	p. 214 (z.a.)	p. 120 (z.a.)	p. 187 (z.a.)	9
19) <i>Alopecurus geniculatus</i> L. Geknikte vossenstaart (<u>gras</u>)	p. 230 (z.a.)	p. 11 (alg.)	p. 181 (alg.)	3
20) <i>Agrostis capillaris</i> L. Gewoon struis <u>gras</u>	p. 226 (z.a.)	p. 6 (z.a.)	p. 181 (z.a.)	4
21) <i>Anthoxanthum</i> <i>odoratum</i> L. Reuk <u>gras</u>	p. 224 (z.a.)	p. 16 (z.a.)	p. 169 (z.a.)	4
22) <i>Juncus conglomeratus</i> L. Biezenknoppen (<u>Russenfamilie</u>)	p. 136 (z.a.)	p. 87 (alg.)	p. 206 (z.a.)	1
23) <i>Ranunculus acris</i> L. Scherpe boterbloem	p. 257 (z.a.)	p. 130 (z.a.)	p. 187 (z.a.)	0
24) <i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Hér Reigersbek	p. 327 (z.a.)	p. 63 (zeldzaam)*3	p. 86 (z.a.)	-
25) <i>Stellaria media</i> L. Vogelmuur	p. 285 (z.a.)	p. 152 (z.a.)	p. 96 (z.a.)	2
26) <i>Cerastium arvense</i> L. Akkerhoornbloem	p. 287 (alg.)	p. 40 (z.a.)	p. 183 (z.a.)	1
27) <i>Veronica hederifolia</i> L. Klimopereprijs	p. 534 (z.a.)	p. 163 (z.a.)	p. 317(zeldzaam) -	
28) <i>Rumex obtusifolius</i> L. Ridderzuring	p. 278 (z.a.)	p. 137 (z.a.)	p. 94 (z.a.)	1

29)	Agrostis stolonifera L. Fioringras	p. 225 (z.a.)	p. 7 (z.a.)	p. 181 (z.a.)	5
30)	Carex arenaria L. <u>Zandzegge</u>	p. 165 (vrij alg.)	p. 32 (z.a.)	p. 217 (z.a.)	-
31)	Veronica arvensis L. Veldereprijs	p. 536 (z.a.)	p. 162 (z.a.)	p. 189 (z.a.)	1
32)	Hypochaeris radicata L. Gewoon biggenkruid	p. 624 (z.a.)	p. 83 (z.a.)	p. 185 (z.a.)	1
33)	Dactylis glomerata L. Kropaar	p. 216 (z.a.)	p. 53 (z.a.)	p. 85 (z.a.)	6
34)	Bellis perennis L. Madeliefje	p. 592 (z.a.)	p. 23 (z.a.)	p. 182 (z.a.)	-
35)	Epilobium montanum L. Bergbasterdwederik	p. 332 (alg.)	p. 60 (z.a.)	p. 86 (alg.)	-
36)	Trifolium dubium Sibth. Kleine klaver	P. 370 (z.a.)	p. 157 (z.a.)	p. 188 (z.a.)	6
37)	Lolium perenne L. Engels raaigras	p. 208 (z.a.)	p. 95 (z.a.)	p. 185 (alg.)	10
38)	Poa trivialis L. Ruw beemdgras	p. 215 (z.a.)	p. 120 (z.a.)	p. 187 (z.a.)	8
39)	Leontodon autumnalis L. Vertakte leeuwentand	p. 624 (z.a.)	p. 92 (z.a.)	p. 185 (z.a.)	4
40)	Ornithopus perpusillus L. Klein vogelpootje	p. 375 (alg.)	p. 111 (z.a. in pleist.)	p. 207 (z.a.)	-
41)	Plantago lanceolata L. Smalle weegbree	p. 542 (z.a.)	p. 118 (z.a.)	p. 186 (z.a.)	4
42)	Cirsium vulgare (Savi) ten.P. Speerdistel	619 (z.a.)	p. 46 (z.a.)	p. 84 (z.a.)	0

Verder werd sporadisch Haakmos aangetroffen en een klein exemplaar van veenmos in het grasland (Sphagnum sp.).

3) Het Monnikenwater en het omringde grasland als geologisch en aardkundig monument van de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi

Aspect bepalend bij de inventarisatie eind mei, begin juni 2021 in dit grasland zijn de hoogteverschillen in de kom van dit grasland zelf, waarvan het Monnikenwater, een ven, het

diepste deel vormt. Getuige diverse dassenwissels wordt het grasland belopen door de das. Talloze wroetsporen/neusputjes in Monnikenberg-West ook in de omringende bossen getuigen van een intensief gebruik van dit territorium van deze vitale dassenclan van Monnikenberg-West.

Het grasland is in tegenstelling tot de mededelingen van Den Haan en Sevink (2014) **zeker niet een "geëgaliseerde", platgeslagen vlakte** om het Monnikenwater heen. Vanaf het kloostergebouw kijkend naar noordwest over de zichtas, georiënteerd over de aanpalende akker op de Vituskerk in Hilversum (nu niet meer zichtbaar vanwege recente bebouwing), is duidelijk te zien, hoe het grasland een golvend karakter vertoont. Er zijn in het grasland interne hoogteverschillen te zien met toppen en dalen. Op de lagere delen van het grasland zijn donkergroene pitrusstroken te zien. Ook lopend door het grasland voel je de hoogteverschillen aan de wegzakdiepte bij het lopen.

Naar het noord-westen toe is een gradiënt in de vegetatie van het grasland zichtbaar, waarbij het grasland grenzend aan het kloostergebouw, noordwestelijk is geëxponeerd (van de zon afgekeerd: de koude kant van het grasland). Dat deel van het grasland wordt gekenmerkt door hogere, schaduwbestendige soorten grassen en kruiden, zoals Veldzuring en Witbol en Veldbeemdgras (groen aspect). Dan volgt er een tussengebied met Pitrus en Zandzegge en veel Kruipende boterbloemen en Paardenbloemen en Pinksterbloemen (met op de zonnige dag 8 juni een geel en blauwroze aspect). Dit tussengebied gaat over in het grasland tegen de noordwestelijke grens aan. Dat noordwestelijke deel van het grasland wordt gekenmerkt door een aan de zon blootgestelde, zuidoostelijk geëxponerde helling met een daarbij horende vegetatie van Schapenzuring (met op de zonovergoten datum 8 juni een oranjekleurig aspect).

Ook elders op de drogere delen van het grasland wordt het aspect bepaald door Schapenzuring en Gewoon biggenkruid.

Het microreliëf van het grasland is een voortzetting van de heuvels en dalen in de omringende zuidoostelijk gelegen bossen van het landgoed, zij het met een geringere amplitudo. De hoogteverschillen tussen horsten en slenken, tussen nattere delen en drogere toppen, en de daarmee gepaard gaande verschillen in microklimaat in het grasland, zijn geringer dan de hoogteverschillen tussen de opgestuwde heuvels van zo'n twee meter hoogte in de bossen ten zuidoosten van het kloostergebouw.

De hoogteverschillen in het bosgebied ten noordwesten van het grasland en gelegen ten noorden van de akker zijn op hun beurt ook geringer dan de hoogteverschillen in de bossen ten zuidoosten van het kloostergebouw. Ook de akker heeft een golvend en glooiend karakter.

De hoogteverschillen in de bossen in Monnikenberg-Oost aan de overzijde van de A27, die oorspronkelijk niet door de A27 waren gescheiden van de bossen in Monnikenberg--West zijn even groot als die in het bosgedeelte tussen het kloostergebouw in Monnikenberg-West en de A27.

Nogmaals: het grasland is geen geëgaliseerd biljartlaken, maar vertoont substantiële interne hoogteverschillen en daarmee samenhangende verschillen in vochthuishouding in het hele terrein.

Conclusie is dat het Monnikenwater en het omringende grasland onlosmakelijk verbonden zijn qua ontstaanswijze en morfologie en fysiognomie met de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi in de derde IJstijd en het vervolg daarop de dekzanden uit de vierde IJstijd. Het is een tienduizenden jaar oud

landschap, dat ondanks menselijke beïnvloeding haar karakter als oergebied in natuur en landschap van het Gooi heeft weten te handhaven. **Het is een geologisch en aardkundig monument.**

Het kan niet worden weggeschreven, zoals in het hierna te bespreken rapport van Den Haan en Sevink uit 2014 is gebeurd als een “geëgaliseerd grasland met een te herstellen natuurwaarde”.

4) De voedingstoestand van de bodem in het grasland en van het Monnikenwater

Het plantendek, zoals hierboven beschreven betreft een grasland, dat niet wordt bemest, en spaarzaam wordt begraasd door schapen. **Verruiging komt er niet in voor.** Het is daarmee een gaaf, divers en **zeer bloemrijk grasland**. Alleen tegen de grens met het kloostergebouw aan bevindt zich een kleine plek van 1,5 m² met Grote brandnetel (bij de watervoorziening voor de schapen) en men vindt er één exemplaar van Speerdistel tegen het hekwerk aan, dat het grasland scheidt van de kloostertuin. **Het is een uitgebalanceerd grasland van een matige voedingstoestand.** Dit staat in schril contrast tot de in Nederland massaal voorkomende graslanden van een hoge bemestingsgraad en dito voedingswaarde voor de runderveehouderij met Engels raaigras (*Lolium perenne*) en Italiaans raaigras (*L. multiflorum*).

Zie het magazine van Wageningen University & Research “over werken aan de kwaliteit van leven, Wageningen World”, editie nr. 2 van 2021, juni 2021, “Meer bloeiende kruiden in de wei” (tekst René Didde, foto Ruben Smit, pp. 8- 14. **Citaat (p. 12):**

“Koolstof vastleggen

~~van Wageningen Livestock Research: ‘Langjarig grasland legt veel koolstof vast en heeft een rijk bodemleven. Het is daarmee een rijker ecosysteem dan wat je vindt onder akkers die ieder jaar worden geploegd en ingezaaid.’~~

(...)

~~De uitstoot van ammoniak uit stallen en mestopslag leidt tot stikstofneerslag in de omgeving van, van honderd meter tot enkele kilometers ver. De overdosis stikstof berokkent de natuur in de omtrek schade waardoor de voedselminnende soorten zoals braam en brandnetel de specialistische soorten overwoekeren. Er is dan ook veel te winnen. De melkveehouderij is de sector met het grootste ruimtebeslag in Nederland. Vijftig tot zestig procent van het landbouwareaal – wat neerkomt op ruwweg één miljoen hectare grasland, een kwart van het Nederlandse oppervlak – is bestemd voor 1,6 miljoen koeien, meest Holstein-Frieslan. Deze melkkoe vraagt om grote hoeveelheden Engels raaigras, dat de meeste opbrengst geeft op grote, goed ontwaterde en in geval van droogte goed te beregenen percelen.”~~

Het artikel eindigt met de kop “**Minder maaien**”:

“Groen “grasfalt “wordt straks getransformeerd in meer kruidenrijk grasland met bloemrijke randen. Bloeiende planten zijn goed voor insecten en dus voor vogels. Kruidenrijk grasland verrijkt bovendien het bodemleven, geeft een stabiele productie en is beter bestand tegen droogte”, aldus ~~van Wageningen Livestock Research~~ in dit artikel.

Nader ingaand op het grasland in Monnikenberg-West:

Het grasland rond het Monnikenwater bestaat uit grassen en kruiden met een **matige tot geen voedingswaarde** voor koeien. Schapen kunnen er in beperkte mate van leven. **Engels raaigras (37) werd er in zeer geringe aantallen exemplaren, nauwelijks enige oppervlak bedekkend,**

aangetroffen. De overige elf van de twaalf soorten grassen in dit grasland (nrs. 9, 12,15, 17, 18, 19, 20, 21, 29, 33, 38) behoren tot de matig voedselrijke en schrale graslanden. Het waarderingscijfer voor de voedselwaarde van kruiden en grassen voor de veeteelt in het algemeen en daarmee ook voor onder meer de twaalf soorten gras in dit weiland is in 1968 in Wageningen bepaald door de auteurs ~~van de wijne en~~ prof. dr. ~~P.M. de Vries~~. **In bovengenoemd overzicht is het Waardecijfer voor de voedingswaarde van deze 12 grassen en van de kruiden en andere soorten opgenomen in de laatste kolom. Het waarderingscijfer in een tiendelige schaal van de voedingswaarde bedraagt een 5 voor Witbol, 3 voor Zachte dravik, 4 voor Rood zwenkgras, 4 voor Straatgras, 9 voor Veldbeemdgras, 3 voor Geknikte vossenstaart, 4 voor gewoon struisgras, 4 voor Reukgras, 5 voor Fioringras, 4 voor Kropaar, een 10 voor Engels raaigras en een 8 voor Ruw beemdgras. Gemiddeld is het waarderingscijfer 63/12, ca. 5 op een tiendelige schaal. En middelt men de voedingswaarde voor alle kruiden en grassen van dit grasland, dan komt dit neer op het gemiddelde cijfer 3. Een prima cijfer horend bij een grasland met een in Nederland hoge biologische diversiteit en waarde. Voor de reguliere veeteelt heeft het grasland in Monnikenberg-West geen enkele waarde.**

Wageningen World leert, dat het kruidenrijke grasland in Monnikenberg zeer uniek is in Nederland en een schat aan onmisbare biologische diversiteit herbergt, die op de schop worden genomen met het doorzetten van het Ontgrondingsproject van het Gooise Natuurreservaat, dat daarmee handelt in strijd met haar statuten: het **“tot in eeuwigden dage veiligstellen van de natuur en het landschap in het Gooi”**. Gaat het GNR over tot ontgronding, dan is deze biologische diversiteit verloren. En het komt nooit meer terug.

Bestuursrechtelijk is het dan de vraag, hoe het GNR tot dit plan heeft kunnen komen, en of de grondslag van dit plan zich verdraagt met haar statuten. Waaruit bestaat het onderzoek, waarop dit ontgrondingsproject is gebaseerd? Is dit onderzoek draagkrachtig genoeg om tot ontgronding te adviseren, en voor het Goois Natuurreservaat om tot ontgronding over te gaan?

5. Over de aannamen in het rapport van Den Haan en Sevink uit 2014, is er sprake van een leesbaar en ecologisch verantwoord, onafhankelijk en onpartijdig onderzoek, en is er sprake van een zorgvuldige belangenafweging van alle ecologische aspecten om tot ontgronding van het grasland en akker door het GNR te adviseren?

Het rapport uit 2014 draagt de titel: **“Bodemonderzoek ten behoeve van ecologisch herstel en inrichting van verbindingzone in het gebied Monnikenberg”**

Allereerst wordt geconstateerd: het betreft een **“bodemkundig onderzoek”** en anders niets. Geen enkel onderzoek is gedaan naar de wezenlijke kenmerken en waarden van de diverse deelgebieden in het landgoed Monnikenberg. **Er is niet gekeken naar de ecosystemen in dit gebied.** Niet naar de vegetaties in het grasland en het Monnikenwater en niet naar de fauna en de flora in al hun verscheidenheid en onderlinge relaties en hun relaties met de bodem.

Dit is de ernstigste kritiek op dit rapport, waarvan de hoofdtekst bestaat uit 33 pp., gevolgd door een literatuur lijst (1 p.) en bijlagen op pp. 35-74.

Met andere woorden het bodemkundig onderzoek staat niet in verband met essentieel te bestuderen onderwerpen, die gezamenlijk inzicht bieden in de ecologie van dit landgoed. Er is sprake van een zeer eenzijdige benadering, gekenmerkt door **“solo diagnostiek”**, een ernstige fout bij de

advisering over “*ecologisch herstel*.” Een verantwoord advies over bodemkundige ingrepen behoort bij uitstek de vraag te beantwoorden, wat er bij bodemingrepen voor het totale ecosysteem verandert, en wat de gevolgen hiervan zijn. Deze verantwoordelijke aanpak ontbreekt in het rapport uit 2014.

De volgende tekortkomingen worden in het rapport van 2014 gesignaleerd:

5.1: In de literatuuropgave op p.34 wordt een artikel genoemd van A. van der Heijden en P. Kuipers uit 2011 (Floristische gegevens van de waterpartij op de Monnikenberg, Luisman et al, 2011, Masterplan Monnikenberg”).

Dit rapport wordt wel genoemd in de literatuurlijst, maar er wordt door Den Haan en Sevink in 2014 nergens naar dit artikel verwezen. **Het paste kennelijk niet in hun bodemkundige beschouwing.**

Daarenboven betreft die titel alleen het open water in het Monnikenwater zelf en niet het totale ecosysteem. Ook in 2011 zal het Monnikenwater zijn gekenmerkt door een eutroof milieu, dus voedselrijk water met bijhorende vegetatie in het water (geen waterleven) en hoge monocotylen langs de rand, zoals Liesgras (*Glyceria maxima* L.), Smalle en Brede Lisdodde, Grote egelskop, Gele lis en andere planten zoals Watermunt (*Mentha aquatica* L.), Wolfspoot (*Lycopus europaeus* L.), welke vegetatie en planten kenmerkend zijn voor **natte, zeer voedselrijke grond aan waterkanten**, en daarbij enkele wilgenstruiken en daaromheen een brede zoom van Pitrus (*Juncus effusus* L.)

Juncus effusus. Pitrus is een grote storingsindicator bij natuurbouwprojecten zoals bij het voorgenomen ontgrondingsplan van het GNR. De verspreiding van Pitrus op het weiland volgt de door het milieu bepaalde verspreidingspatroon. Pitrus komt er niet massaal voor, behalve in de natte delen van het terrein en is daar goed herkenbaar aan de donkergroene kleur van Pitrus. Zo volgt Pitrus in verderop gelegen delen van het grasland enige rechte stroken die vermoedelijk wijzen op vroeger aanwezige ontwateringsgeulen / sloten. Hierover spreken Sevink en Den Haan echter niet.

Bekend is, dat in vroeger tijd tot ver in de twintigste eeuw het grasland geregeld overstroomde (mond. med. J. Harder). Het was te nat. Om die reden is er een afwateringsstelsel ooit aangelegd met een of meer afwateringsbuizen onder het ten westen van het grasland gelegen zandpad onder het pad door. Dat stelsel mondde uit in een diepe grote kuil, waar de resten van rioolpijpen nog aan vroeger tijd herinneren. Die kuil staat kurkdroog.

Dit alles is door Den Haan en Sevink niet achterhaald ~~door J. Harder~~, die het gebied zo'n zeventig jaar kent, kon mij dit overloopstelsel aanwijzen op 16 december 2020. De grondwaterstand in het Gooi is evenwel drastisch gedaald met uitdroging van ook het grasland op Monnikenberg als gevolg.

Waar het om gaat is, dat Pitrus in het stabiele grasland geen kans heeft om alles te overwoekeren. Dit is anders na uitvoering van de voorgenomen ontgraving. Dat zal onherroepelijk leiden tot een explosie van Pitrus. **Met verbetering of “herstel” van de ecologie heeft zulks niets te maken: integendeel.**

Aan Den Haan en Sevink is de korte, kernachtige beschouwing van de hydrobioloog en vegetatiekundige ~~D. I. C. B. van Raam~~, bioloog van het gewest Gooiland, onbekend, zoals door Van Raam beschreven in de Flora/atlas van het Gooi, 1996, **p. 310:**

“Hoewel oorspronkelijk beperkt tot Noordwest- en Midden- Europa, is *Pitrus* inmiddels met zaden en plantgoed als onkruid verspreid en nu bekend uit vrijwel alle gematigde gebieden, waar hij op natte, vrij voedselarme tot tamelijk voedselrijke bodems voorkomt. **Pitrus is een storingsindicator op natte grond. De soort breidt zich explosief uit bij wijzingen in het beheer, toename van voedselrijkdom of veranderingen in de (grond)waterstand.**

Zij treedt ook veelvuldig op als pioniersoort op kale bodems met stilstaand grond- of oppervlaktewater.

In het Gooi heeft *Pitrus* zich massaal kunnen uitbreiden langs vennen, op vochtige plaatsen in de heide, in greppels, op kapvlaktes en in kerstboomplantages door de eutrofiëring van grond- en oppervlaktewater en de depositie van voedingsstoffen vanuit de lucht.

J.C. van Raam”.

NB. Ten onrechte kijkt in navolging van Den Haan en Sevink ook het Goois Natuurreservaat hier langs heen. En dit terwijl *Pitrus* zich recent massaal heeft gevestigd inmiddels bij de aangelegde waterpartijen bij en onder de ecotunnel onder de A27 bij Monnikenberg door en rondom andere kunstmatige poelen. Met “herstel” van “biodiversiteit” heeft dit niets te maken. Integendeel.

5.2: Een tweede direct opkomende vraag betreft dan ook het begrip :“**ecologisch herstel**”. Dit element uit de titel van Den Haan en Sevink veronderstelt, dat de huidige ecologie en ecologische relaties in het gebied gemankeerd zijn en “herstel” behoeven.

Uit de hoofdtekst is duidelijk dat de auteurs gefocust zijn op ontgroning van het grasland en de akker van Monnikenberg. Berekeningen worden uitgewerkt, hoeveel grond elk van de bedachte scenario’s voor het Goois Natuurreservaat zullen opleveren (zie p.16 voor het grasland en p. 18 voor de scenario’s van afgraving voor de akker). Het gaat om substantiële gegevens:

p. 16: “Op basis van de verzamelde gegevens is er voor het weiland een berekening gemaakt voor de hoeveelheid af te voeren materiaal. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met een afwijkende oppervlakte voor de volumeberekening, dit omdat de interpolatie niet het gehele oppervlak van het weiland beslaat.

De werkelijke oppervlakte van het weiland beslaat **5,4 ha (54.089 m²)**, terwijl er voor de volumeberekening ‘slechts’ een oppervlak van **4,9 ha (49.658 m²)** is gebruikt.

Ondanks deze afwijking komt de schatting van af te voeren materiaal in **scenario 1** (afgraven van de bouwvoor) op **20.142 m³**. Voor **scenario 2** (afgraven tot de onverstoorde laag) komt het volume af te graven materiaal op **34.037m³**. Het volume af te graven materiaal uitgaande van **scenario 3** (afgraven tot stagnerende laag) komt uit op **44.135 m³**,

(onderstreping en accent, PB).

p.18: “De bodems in de akker bestaan uit een organisch rijke bouwvoor met een dikte van 40-50 cm. (...)

. **3.2.2 Volumes af te voeren grond en daarbij geldende randvoorwaarden**

Er is voor beide scenario’s een volume berekening gemaakt over de hoeveelheid af te voeren materiaal. De **totale oppervlakte van de akker beslaat 2,5 ha (25.816 m²)**. Bij afgraving tot de verstoorde laag zou een **volume van 21.570 m³** afgevoerd moeten worden, **terwijl bij het geheel afgraven tot de minerale C horizon het volume af te voeren materiaal 27.018 m³** zou omvatten.(...)”

Echter: in hun artikel uit 2014 wordt inhoudelijk **geen enkele draagkrachtige motivering** genoemd waarom het tot afgraven moet komen.

Er wordt gesteld op **p. 5 in de Samenvatting:** “Uit het onderzoek kwam naar voren dat het Monnikenwater een **oligotroof** hangwatervan is(...)”, **(Vet en onderstreping, PB).**

Dezelfde formulering wordt aangetroffen op **p.10** van het artikel, zonder ook maar enige onderbouwing. De samenvatting is net zo groot als de mededeling op p.10!

„ In eerder uitgevoerd inventariserend onderzoek (Sevink & den Haan, 2011) kwam naar voren dat het ven een **oligotroof hangwaterven** is, zoals ondermeer de oorspronkelijke Laarder Wasmeren en het Hilversumse Wasmeer (Sevink et al, 2013), dat in het verleden is vergraven/verrommeld en mogelijk zelfs verveend. De stagnerende podzol is goed bewaard gebleven en heeft een onregelmatig patroon. Het weiland waar dit ven ligt is geëgaliseerd, waarbij een deel is afgegraven met gehele of gedeeltelijke verdwijning van de droge podzol, en het lage deel met inbegrip van het ven grotendeels is opgevuld met de afgegraven grond. Het huidige water vormt een restant van het oorspronkelijke ven.” (onderstreping en vet gedrukt, PB).

Echter: Dit is een onwaarheid als een koe: het water van het ven is niet voedselarm(= oligotroof), maar juist voedselrijk (= eutroof). Dit geldt ook voor de door Sevink en Den Haan genoemde Laarder Wasmeren en het Hilversumse Wasmeer. Wat er in een ver verleden misschien ooit was, “oligotroof water”, is een gepasseerd station en komt tot in de verre toekomst niet terug!

Niet zomaar gebruiken beide auteurs de term “de oorspronkelijke Laarder Wasmeren en het Hilversumse Wasmeer”.

De ontbrekende plantengroei in het ven van het Monnikenwater zelf, en de vegetaties en planten rondom in het water en op aangrenzende grond zijn alle gebonden aan een voedselrijk milieu: eutroof water en daarmee overeenkomend vegetatiedek.

De waterkwaliteit verandert niet na ontgroning: het gebied wordt en blijft gevoed door voedselrijk water ook na ontgroning, hoe diep men ook wenst te ontgronden.

Met andere woorden: Sevink en Den Haan gebruiken een in wetenschappelijk opzicht ongeoorloofd argument (“oligotroof”), dat de lading van hun boodschap en van hun advies tot ontgroning totaal niet dekt. Het gebied wordt niet biologisch “diverser” na ontgroning: integendeel, een vegetatie van Pitrus en andere storingsindicatoren zullen zich ter plaatse massaal vestigen.

Het artikel van beide auteurs is met opzet misleidend.

Dit wordt in het artikel ook erkend door de auteurs, die op p. 25 niet meer spreken van “oligotroof water”. Maar van “eutrofe grond” en van daarmee in overeenstemming zijnd “eutroof water”:

“Het geheel aan data – EC, pH en C/N/P waarden en hun ratios – duidt er op dat de bodems als eutroof gekenmerkt kunnen worden, met kleine verschillen tussen ‘venbodem’ en vergraven podzol. Voor P geldt daarbij dat de bodems vermoedelijk verzadigd zijn met P, gegeven de lage N/P ratios en ook in absolute zin vrij hoge P-gehalten.

***De wateranalyses lieten een beeld zien dat geheel in overeenstemming is met de analyse van de grondmonsters.** De overeenkomst tussen hangwater en ondiep grondwater kwam in de overgangszone duidelijk naar voren. Zij bevestigen het beeld van een tijdens regenperioden overlopend relatief nutriëntarm hangwaterven, (lage EC), waarbij dit overlopende water wegzijgt naar het grondwater.” (onderstreping en vet, P.B.).*

NB. Hieraan dient te worden toegevoegd: De eutrofie van het water en van de bodems zal mede in verband met voortgaande stikstofdepositie uit de lucht niet veranderen in Monnikenberg.

Ontgroning leidt tot averechtse effecten.

De mededeling op **p. 25**, dat het streven er op gericht is “het ven in originele staat te herstellen” is tot mislukken gedoemd.

Vraag: hoe doe je dit, door de tijd -tegen de klimaatverandering in - terug te draaien naar een pre-industriële periode”? De auteurs en GNR overschatten zich zelf.

De mededeling van de auteurs op p. 11 over herinrichting van het gebied en daarmee een “*grotere diversiteit aan natuurtypen*” is een stelling uit het ongerijmde:

“2.4 Streefbeeld natuurgebied Monnikenberg

Door de unieke bodemkundige en morfologische eigenschappen van het gebied bestaat de mogelijkheid het gebied te herinrichten zodat dat er een grotere diversiteit aan natuurtypen kan worden gerealiseerd om hiermee de flora en fauna op kwalitatief en kwantitatief niveau te verbeteren. Tevens kan door de ligging van het gebied een ecologische corridor geslagen worden ter verbinding van de respectievelijk noordelijk en zuidelijk gelegen natuurgebieden zoals is voorgesteld binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS).”

Deze frase komt voort uit door de opdrachtgever van het rapport, het GNR, gekoesterd wensdenken. Interessant is dat de auteurs even tevoren zelf meedelen, dat het grasland als beheertype valt onder reeds gerealiseerd Kruiden- en faunairijk grasland/akker

“Het huidige gebruik van de Monnikenberg is gericht op natuur, recreatie en cultuurhistorie. De voorkomende natuurtypen zijn bos, ven, weide grasland en akker. Volgens de SNL indeling komen de volgende beheertypen voor: N04.02 Zoete Plas; N12.02/05 Kruiden- en faunairijk grasland/akker; N15.02 Dennen-, eiken-, beukenbos; N17.03 Park- en stinzenbos”.

NB. Deze mededeling is correct.

Vraag: Maar wat moet er dan nog worden “hersteld”?

De op p. 8 bovenaan gestelde begrippen zoals “bodemverstoring” en “af te voeren materiaal bij ecologisch herstel op basis van de relevante scenario’s” zijn betekenisloos en misleidend.

Vraag is hier: “Ecologisch herstel” van wat en naar wat?

Telkens in de tekst spreken Den Haan en Sevink in niet- gesubstantieerde en niet-onderbouwde superlatieven zonder een en ander te definiëren en te kwantificeren. Zie bij voorbeeld p. 12 bovenaan:

*“1. Wat zijn de kenmerken van de bodems binnen het gebied
Het algehele beeld van de bodemopbouw is dat het gebied in grote mate verstoord en vergraven is. Dit is te zien aan het op grote schaal voorkomen van bodems bestaande uit een dik dek ‘podzol materiaal’ (dat wil zeggen een mengsel van herkenbare delen van bodemhorizonten) op een meer of minder onthoofde podzol, en uit opgeworpen heuvels die uit bodemmateriaal bestaan.”*

Hamvraag bij lezing van het artikel is: als er al sprake is van verstoring en vergraving in het verleden van dit landgoed, is dat dan schadelijk voor de mens, en ook: is dit schadelijk voor de natuur (flora en fauna)?

Het antwoord wordt door Den Haan en Sevink zelf ontkennend gegeven:

P. 23 onderaan:

“In de bouwvoor van de voormalige kwekerij zijn licht verhoogde waarden van koper, lood en PAK’s (Polycyclische aromatische koolstoffen) aangetroffen maar de waarden hiervan lagen ruim onder de interventiewaarden. Er hoeft bij de sanering van de bodem dan ook geen rekening gehouden te worden met milieuhygiënische maatregelen bij de afvoer van het materiaal.”

En :

p.24 over het grasland:

“4.1. Weiland

De ruimtelijke verspreiding van de stagnerende laag en bijbehorend veendek zijn nu goed in beeld. Hiermee is het herstel van het oorspronkelijke ven haalbaar geworden, al moet er wel rekening gehouden worden met het aanwezige veen en onderliggende stagnerende laag. Omdat het ven hangwater gevoed is, is het essentieel dat de stagnerende laag niet verstoord wordt. Door de bouwvoor en verstoorde laag van het veen af te halen wordt de kans op verstoring van de stagnerende laag zo klein mogelijk gehouden. Tevens is de hoeveelheid af te voeren materiaal minder, wat daarmee zorgt voor een kostenefficiëntere variant.

Op basis van de resultaten van het bodemkundige onderzoek en met betrekking tot de eerder beschreven scenario’s voor het weiland kunnen er binnen deze bodems 4 lagen van elkaar onderscheiden worden, te weten: bouwvoor, opgebrachte grond (podzol), veenpakket + witzandlagen en de stagnerende laag.

De herkenning van ieder van deze lagen is van belang in het toekomstige bestek alsmede de uitvoering, omdat iedere laag zijn eigen eigenschappen en toepassing heeft. De organisch rijke bouwvoor zou separaat afgevoerd kunnen worden. Ook voor de verstoorde laag, bestaande uit de vergraven podzol, is eenvoudig een herbestemming te vinden.

Ondanks de hoge mate van veraarding (mineralisatie) van het veen, is het organisch stofgehalte hoog. Dit maakt dat deze laag geschikt zou zijn voor toepassingen elders.

En dit laatste zonder restricties!

Voor geen van de door de auteurs beschreven verstoringen en verhoogde waarden van bijvoorbeeld fosfaten zijn de "referentie waarden" overschreden, waarboven maatregelen moet worden getroffen door het GNR "om mens, plant en/of dier te beschermen!"

De veiligheid van het milieu, plant en dier en mens zijn niet in het geding. Blijft over als enig argument om tot ontgronding over te gaan, de behoefte aan grond van het GNR voor gebruik "elders" in natuurbruggen, grondwallen en andere ophogingen.

NB. Hier wordt een commercieel belang van het Goois Natuurreservaat gediend voor projecten elders. Met natuurherstel ter plaatse in het Monnikenwater en het grasland en de akker eromheen heeft dit niets te maken.

Zie in dit verband de volgende mededeling op p. 24 over het weiland ronde het Monnikenwater, par. 4.1:

*"(...) De herkenning van ieder van deze lagen is van belang in het toekomstige bestek alsmede de uitvoering, omdat iedere laag zijn eigen eigenschappen en toepassing heeft. **De organisch rijke bouwvoor zou separaat afgevoerd kunnen worden. Ook voor de verstoorde laag, bestaande uit de vergraven podzol, is eenvoudig een herbestemming te vinden. Ondanks de hoge mate van veraarding (mineralisatie) van het veen, is het organisch stofgehalte hoog. Dit maakt dat deze laag geschikt zou zijn voor toepassingen elders.**" (onderstreping, vet gedrukt en accent, PB).*

Geenszins waarschuwen Den Haan en Sevink voor eventuele risico's bij gebruik van de af te voeren gronden "bij gebruik elders" Dat maakt hun betoog ook zo navrant en onacceptabel. Onder het mom de natuur te dienen wordt er een ander belang gediend.

Op **p.27** wordt gesproken over "beoogde natuurdoeltypen" zonder deze doeltypen te benoemen. Met andere woorden, niet nader genoemde natuurdoeltypen worden zogezegd nagestreefd, maar door deze niet te benoemen zijn **de effecten van de ontgronding niet te monitoren en niet te toetsen in de toekomst.**

Op p. 8 wordt dan gesteld:

*"Het graduele verloop van de stagnerende laag aan de westelijke zijde van het weiland zorgt ervoor dat deze 'droge' zijde toch gevoed worden met overloopwater vanuit het ven. Hierdoor zou er in dit gedeelte van het weiland waar de stagnerende laag niet voorkomt, en hier de bouwvoor en verstoorde laag afgegraven worden, in de overgangsrandzone richting de akker **een natte heidevegetatie** gerealiseerd kunnen worden. Dit is gebaseerd op eerder uitgevoerde chemische wateranalyses alsmede grond-, en hangwaterhoogtes en waarnemingen gedurende het eerder uitgevoerde inventariserende onderzoek (Sevink & den Haan, 2012). Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in het voorjaar van 2012 (mei – veldwerk) gedurende een natte periode. In het kader van inrichting met **een natte heidevegetatie** luidt het advies dan ook om in ook het deel van het weiland waar de stagnerende laag ontbreekt zowel de bouwvoor alsmede de verstoorde podzol af te graven."*

Hier komt onverwacht het doel te voorschijn van de vestiging van "natte heidevegetatie", denk aan een heide van Dopheide, en begeleidende soorten. GNR weet, dat zulks bijzonder tijdsintensief en zeer kostbaar is, zo dit al mogelijk is. Met mes en vork poogt het GNR het Gentiaanweitje bij het Speelbos 't Laer, dichtbij Monnikenberg in stand te houden. Er is geen sprake van een zichzelf in

stand houdende vegetatie, maar van tuinaanleg, natuurbouw, en dat pal tegen de stad Hilversum aan te midden van de bebouwing van het ziekenhuis Ter Gooi en te midden van een pal tegen Monnikenberg aan inmiddels gerealiseerde villawijk naast de akker. Aanleg en vestiging van “natte heide” is gegeven de omstandigheden niet reëel te achten. Ook hier gaat het om ongeoorloofd wenselijkheidsdenken. Dit is een door- de- gemeenschap – gefinancierd- project zinloos streven. Goed geld wordt naar kwaad geld gegoid.

5.3: p. 29: sanering

Ten onrechte wordt er door Den Haan en Sevink op **p.29** gesproken over “**sanering**”.

De term “**sanering**” gebruikt men alleen in verband met situaties die - vanuit het oogpunt van de volksgezondheid en uit oogpunt van natuurbehoud- bodemsanering noodzakelijk maken. Dat is hier niet het geval. Niet in het grasland en niet in de akker. **Er is geen noodzaak om in te grijpen.**

5.4: Onleesbaarheid van het rapport

Bij het lezen van het rapport is gekeken naar de leesbaarheid en onderlinge samenhang en verantwoording in de tekst. Dat viel flink tegen:

De kaartbeelden missen een onderlegger van de topografie ter plaatse, zoals gebouwen, waaronder het klooster. **Daardoor zijn de kaarten moeilijk te interpreteren, en voldoen deze niet aan de elementaire cartografische eisen van binding, beeldvorming en orde.**

Er wordt tot en met de Conclusies (par. 5) op **p.32** gesproken in de overtreffende trap, zoals in alinea 1 , waarbij gesteld wordt dat de ontstaanswijze van het hangwaterven volledig duidelijk is geworden om dat direct in de daarop volgende zin te ontkennen:

*“De genese van het hangwaterven is **nu volledig duidelijk** geworden. Het ven is ontstaan als grondwaterven, waarna door toenemende stagnatie een hangwaterven is gevormd. Dit heeft plaatsgevonden gedurende het Neolithicum of mogelijk zelfs al eerder. Voor **meer precieze uitspraken over het ontstaan van de veenbasis zullen aanvullende C14 monster genomen moeten worden van het diepere veen.**”*

De telkenmale herhaalde zinsbegoochelende mededelingen over de akker, die “op **zeer grote schaal is verstoord**” (**p. 32**) verhult, dat de akker zolang deze bestaat als boekweitakker nimmer ook maar is aangetast door die verstoring, die ook overigens geen enkel gevaar of hindernis opwerpt voor mens, plant of dier. Daarenboven bestaat er volgens de auteurs “**geen overschrijding van de referentiewaarden van de af te voeren grond zodat deze elders een natuurbestemming kan krijgen.**”

Hoe tegenstrijdig wil men het hebben?

Akker en grasland zijn prima vestigingsplaatsen voor kruiden en vegetaties die behoren tot de reeds nu aanwezige in stand te houden schrale ecotypen, zoals beschreven in paragraaf 2.

In de tekst wordt vaak gesproken over de door de auteurs verzonnen naam : “*paddenpoel*”. Kennelijk bedoelen zij de diep uitgegraven kuil bij het klooster, dat diende als rioolwater opslag van het klooster, zoals ~~de F. H. de G. kon uitleggen.~~

5.4: Dassenclan

Met de belangen van de op Monnikenberg levende vitale dassenclan, die afhankelijk is van het wormenbestand in het grasland en akker, hebben de auteurs ten onrechte geen rekening gehouden. Ook hier kijken zij weg.

5.5: Geen geëgaliseerd grasland

Toegegeven wordt door de auteurs dat de term “geëgaliseerd grasland” de situatie onjuist weergeeft. Zie alleen al **figuur 5 op p. 13** met alle daarin weergegeven hoogtelijnen, die zich weerspiegelen in de hoogteverschillen in het grasland. Zie ook **p. 15, onder punt 4:**

*“4. Bij de aanleg van het landgoed - zo'n 150-200 jaar geleden, wordt het ven flink op de schop genomen, net als de rest van het landgoed. Het weiland wordt **min of meer** geëgaliseerd, waarbij een deel wordt afgegraven en de afgegraven grond wordt gebruikt om het lage deel op te vullen en te egaliseren. Een klein meertje wordt open gelaten.”*

P. 31 tot slot geeft eveneens aan, dat er geen sprake is van een grasland dat tot een biljartlaken is gereduceerd:

*“4.4. Uitvoeringsvoorstel en aandachtspunten voor toekomstige sanering
De sanering van het weiland zal door een bodemkundig expert begeleid moeten worden, **omdat het reliëf van het veendek zeer onregelmatig is en verstoring van het veendek en de onderliggende stagnerende laag een reëel gevaar is.**”*

6. Conclusie:

Het rapport van Den Haan en Sevink voldoet niet als grondslag voor een ontgrondingsplan van het Goois Natuurreservaat. Het is een bodemkundig rapport dat niet als een ecologisch onderzoek kan worden aangemerkt. Geen enkel verband is door hen onderzocht tussen organismen en het abiotisch milieu en tussen organismen onderling. Het plan voldoet niet aan de eis van een Goede ruimtelijke ordening. Het plan is niet op voorhand uitvoerbaar gezien de strijd van dit plan met de Wet natuurbescherming, de Wnb. Met de effecten van dit plan op het voortbestaan van het fysieke leefmilieu voor de dassenclan op Monnikenberg-West is geen enkele rekening gehouden.

Strijd is aanwezig met **artikel 2 van het Internationale Verdrag inzake Biologische Diversiteit van Rio de Janeiro uit 1992**, waaraan Nederland gehouden is (Van der Straaten et al. 2020).

Al hetgeen eerder door mij in het artikel “Over de doelmatigheid van ontgronding van grasland en boekweitakker op het landgoed Monnikenberg bij Hilversum door het Goois Natuurreservaat (GNR), pub. datum **29 januari 2021**, is geschreven wordt door dit floristisch onderzoek bevestigd. Zie daar **p. 20** over het gesprek met GNR op **18 januari 2021** (www.snlg.nl).

7. Geraadpleegde Literatuur:

Bal, D., H.M. Beije, M. Fellingner, R. Haveman, A.F.J.M. van Opstal en F.J. van Zadelhoff (2001), **Handboek Natuurdoeltypen**, Tweede, geheel herziene editie, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen, 2001, Expertisecentrum LNV (832 pp.), ISBN 90-75789-09-2
Barendregt, A. et al. (1989), De suppletie van het Naardermeer in relatie tot natuurbeheer, 1989, pg.196-212 in **rapport no. 22 van C.H.O. Integraal**

- Waterbeheer in het Goois/Utrechts Stuwwallen en Plassengebied (299 pp.), ISBN 90-6743-153-2;
- Bogaers, P.B.Ph.M., J.Prins en J. Wiertz (1976), De vegetatie van Het Hol en De Suikerpot (gemeente `s Graveland). Utrecht: Rijksuniversiteit-Doct. verslag ISP nr. 475, veldwerk 1975.III + 101 pp., tabellen, kaarten. ISP, NM (oorspr.opnamegegevens), VOV. Vier facetkaarten/1:5000/resp. 7, 13, 13, 9 eenh. + Verspreidingskaart slangewortel/1:5000. Opn. VOV 2548-2690; 2996-2826;
- Bogaers, P.B.Ph.M. (2021), Over de doelmatigheid van ontgronding van grasland en boekweitakker op het landgoed Monnikenberg bij Hilversum door het Goois Natuurreservaat (GNR), 55pp., 29 januari 2021, www.snlg.nl
- Colaris, W.J.J. (1998), Natuur van het Gooi, Kansen voor duurzaam behoud, dissertatie UvA, (490 pp.), W.J.J. Colaris, Epe 1998,;
- Copius Peereboom & L. Reijnders (1986)., Hoe gevaarlijk zijn milieugevaarlijke stoffen?, Hfst.17. fosfaten, Hfst.18.Nitraat, nitriet, Hfst.19. Nitrosaminen, pg. 217-232, (245 pp.), Boom (Meppel), ISBN 90-6009-667-3;
- Didde, R., (2021), Meer bloeiende kruiden in de wei, met foto's van Ruben Smit in: Wageningen World, nr.2, zomer 2021, pp. 10- 15;
- Dobben, H.F. van & A. van Hinsberg (2008), Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Wageningen Alterra, Alterra rapport 1654, 80 pp.;
- Dort, K. van & B. van Gennip & M. Schrijvers-Gonlag (2017), de Vegetatie van Nederland-6. Mossen- en korstmossengemeenschappen (518 pp.), KNNV uitgeverij, ISBN 978 90 5926;
- Ellenberg, H. (1974), Zeigerwerte der Gefäszpflanzen Mitteleuropas, Scripta Geobotanica, Band 9, Indicator values of vascular plants in Central Europe, (97 pp.), Verlag Erich Goltze KG, D-3400 Göttingen;
- Enklaar, D.Th. & A.C.J. De Vrankrijker (1938), Geschiedenis van Gooiland, heruitgave 1972, (394 pp.) Algemene Boekhandel Rozenbeek, Hilversum, 1000 exemplaren;
- Farjon, A. & P. van der Linden (1996), Atlas van de Flora van het Gooi, Stichting Milieutijdschrift Gooi, Vechtstreek e.o. (354 pp.), ISBN 90-74227-06-6;
- Farjon, A. & P.B.Ph.M. Bogaers, Utrecht, Vegetation zonation and primary succession along the Porcupine River in Interior Alaska with 8 photos, 7 figures and 3 tables in: Phytocoenologia, 13 (4), pp. 465-504, Stuttgart-Braunschweig, December 23, 1985;
- Floron (2011), Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora (176 pp.), Stichting Floron, Meppel, 2011, ISBN: 978 90 5011 4134, NUR: 941;
- Haan, M. den & J. Sevink, (2014), Bodemonderzoek ten behoeve van ecologisch herstel en inrichting van verbindingzone in het gebied Monnikenberg, Goois Natuurreservaat, University of Amsterdam - , UvA-DARE (Digital Academic Repository), 74 pp.;
- Hueting, drs.R. (1970), Wat is de natuur ons waard? Voorwoord Prof. dr. D.J. Kuenen, (120 pp.) Wereldvenster /Baarn;
- Hulzink, P. (2018), Beheer, pg. 110-118, in: De Gooise Heide , Heidespecial (148 pp.), Uitgever Vereniging van Vrienden van het Gooi,

www.vriendenvanhetgooi.nl;

- Kruijne, A.A. en Prof. dr. D.M. de Vries (1968), Vegetatieve herkenning van onze graslandplanten H. Veenman & Zonen N.V. , Wageningen (112 pp.);
- Kruuk, H. (1989), The Social Badger, Ecology and Behaviour of a Group-living Carnivore (Meles meles), Oxford University Press, (155 pp.), ISBN 0-19-858703-1;
- Margadant, W.D. & H. During (1982), Beknopte flora van Nederlandse Blad- en Levermossen, Thieme- Zutphen, (517 pp.), ISBN 90 03 97365 2;
- Meijden, R. van der (2005), Heukels' Flora van Nederland, 23^{ste} druk, Wolters-Noordhoff (685 pp.), ISBN 90 01 58344 X;
- Metz, N. (1998), Nieuwe Natuur, Reportages over een veranderend Landschap, met foto's van Theo Baart (216 pp.), Ambo/ Amsterdam, ISBN 90 263 1515 5;
- Meurs, G.J. van & H.Ph. Baudet (1963), Repetitorium der Elementaire Scheikunde, (140 pp.) Nijgh & Van Ditmar, 's-Gravenhage-Rotterdam;
- Nyholm, E. (1969), illustrated Moss Flora of Fennoscandia, II. Musci, FASC.6 (799 pp.) Natural Science Research Council /1969, 104 35 Stockholm-Zweden;
- Raam, J.C. van, (1996), Juncus effusus L. Pitrus, Juncaceae, Russenfamilie p.311 in: Flora en Atlas van 't Gooi, Stichting Milieutijdschrift Gooi, Vechtstreek e.o. (354 pp.), ISBN 90-74227-06-6;
- Roper, T.J. (2010), Badger, HarperCollins Publishers, London, 386 pp., Hardback, ISBN 978-0-00-830161-3;
- Straaten, J. van der, & W. van Kruijsbergen & H. Sierdsema (2020), Bescherming van Biodiversiteit, een weerbarstige uitdaging, (310 pp.), Pictures Publishers, Woudrichem, ISBN 978-94-92576-28-6;
- Westhoff, V. & A.J. Den Held (1969), Plantengemeenschappen in Nederland (324 pp.), N.V. W.J. Thieme & Cie, Zutphen;

Bussum, zondag 20 juni 2021

~~_____~~

Secretaris en vice-voorzitter Stichting Natuur en Landschap het Gooi (SNLG)
bioloog, vegetatiekundige, medewerker broedvogelinventarisatie SOVON
oud-advocaat bestuursrecht Nieuwegein (1986-2017)
medewerker ecologie provincies Utrecht en Noord-Holland (1978-1984)
Biologie-opleiding RUU, vegetatiekunde, plantenfysiologie, didactiek van de biologie (1971-1978)
Gymnasium B-opleiding Hilversum, A.Thijm College (1963-1971)

~~_____~~

~~_____~~

Voor een overzicht van publicaties zie www.snlg.nl